

In het eerste deel maakt de presidentsvrouw zich op voor de begrafenis van de overste. In het tweede deel ontleedt de president zich een paar dagen later met zijn minnares, een tweederangsactrice, in Portugal. Zoals bij Bernhard gebruikelijk zijn dat twee lange monologen - de bijfiguren zwijgen of zijn geheel afwezig - en een aaneenschakeling van filosofische bespiegelingen, driftige herhalingen en schimpscheuten.

Voor de Bernhard-liefhebber is dat genieten geblazen, al is het geen gemakkelijke kost. 't Barre Land heeft er lucht in geblazen met betekenende grapjes: een president die hard op het water petst, liefst op het moment dat het woord 'schot' valt; twee net te hoge stoelen, zodat het echtpaar met de voetjes van de vloer gaat; een cape en sluier waaronder de met veel bombarie uitgezochte begrafenisjurk verdwijnt.

Het is een verzorgde en doordachte voorstelling, maar het blijft natuurlijk om de tekst gaan, of die de door Bernhard bedoelde bijtende kracht krijgt. Margijn Bosch als presidentsvrouw komt het verst, al mist zij het tintelende cynisme dat venijn aan humor paart. Zij is scherp, maar niet scherpzinnig, waardoor zij net niet de bij Bernhard doorgaans prettig tegenstribbelende lachspieren weet te prikkelen.

Vincent van den Berg slaagt er als president wel in de lach te halen, maar gaat te nonchalant om met de tekst om deze een eigenzinnige dynamiek te geven. Hij pakt het banale op, maar niet het macabere. Net als bij 'De namiddag van meneer Andemas', vorige week, krijg ik het gevoel dat een regisseur er meer uit had kunnen halen. 't Barre Land zou eens wat buiten de beperking van het collectief moeten treden om het aanwezige talent een ferme opdonder te geven.

Hanny Alkema

terroristen die de president om zeep willen brengen, zoekt deze zijn heil in dagelijkse massages en buitenlandse uitstapjes met zijn vriendin. In een cynische monoloog vol ontluisterende details van een mislukt huwelijk krijgen we te horen wat deze zieke geest bezielt: de politiek als hoogste vorm van kunst. Het gaat over waanzin en macht. Een glibberig terrein. De wijsheid als gevaarlijk gif en de domheid als standaard voor de samenleving.

Terwijl Margijn Bosch mij met haar neurotische relaas anderhalf uur op het puntje van mijn stoel zet, duurt het na de pauze nog even voordat Vincent van den Berg in zijn cynische monoloog op stoom komt.

Deze actuele voorstelling heeft niets zwaars of drammerigs. De sombere boodschap krijgt voortdurend een hilarische ondertoon en komische momenten in het bad, aan- en uitkleedpartijen, een snaaks uitgestoken tong van Margijn Bosch en de komische loopjes van Peter Kolpa, die de pas afgetroggelde flappen van zijn president-minnaar net zo vrolijk en bijna tot zijn eigen verbazing weer verspeelt. Dat laatste fraai vormgegeven door een steeds dikker wordend tapijt van bruine bankbiljetten op het bruinwitte, kriskras liggende parket.

Peter van Strien

Doordachte 'President' mist bijtende Bernhard-kracht
-Trouw, 3 november 2005 - door Hanny Alkema

De vloer is belegd met losse, versleten ogende parkettegels. Ermiddenop staat de vrouw van de president, met haar rug naar het publiek gekeerd, voor een burgerlijk kaptafeltje. In een lange tirade gebiedt en kleineert zij haar gediensstige, maar bejammert vooral haar aan een hartaanval bezweken hondje. Rechtsachter staat een ouderwetse badkuip, waarin een naakte president zijn bezoek, een masseur, ontvangt.

Het hele beeld straalt minachting en decadentie van de machthebbers uit. Dat past wel bij het werk van Bernhard, die graag de zelfgenoegzaamheid van de macht op de hak neemt. In 'De president' is de titelfiguur pas aan een aanslag ontsnapt door een toevallige beweging, maar werd in plaats daarvan de hem begeleidente overste gedood. En schrok het hondje zich letterlijk dood.

Het stuk werd destijds, in 1975 vlak na de première in Wenen, in Stuttgart gespeeld, waar tezelfdertijd het proces tegen de Rote Armee Fraktion was begonnen. Ook in 'De president' is sprake van jonge anarchisten die de aanslagen zouden plegen en bij wie, volgens geruchten, de zoon van het presidentiële echtpaar zich zou hebben aangesloten. Het gif van Bernhard richt zich vanzelf niet op die anarchisten, maar op de beoogde slachtoffers.

doen. Haar aangever is Peter Kolpa, de ongelukkige dienstbode, Mevrouw Fröhlich. Kolpa toont een fraai staaltje commentariërend toneelzwijgen. Niet opdringerig, effectief. Rechts wordt gemasseerd in de badkuip. De president lacht vet. Masseur (Martijn Nieuwerf) lacht hinnikend mee.

De tweede aria (na de pauze) is voor de president (Vincent van den Berg) en zijn lief (opnieuw: Martijn Nieuwerf). De schrootjes op de speelvloer zijn wat verlegd, er is een kleine tafel, met gevulde glazen. Die scène is een wonder van Grote Toneelspeelkunst. Hier staat een Orgelend Monster Van de Macht te orakelen. Domme en lege formules zonder eind. De mise-en scène is eenvoudig. De toneelspeelster loopt diagonalen naar en van de dranktafel, luistert naar de fillipica's van de president, almaar beschonken, verspeelt steeds meer geld ('Hè' is de enige tekst). De tekstbehandeling van Vincent van den Berg is gretig, geil, prachtig.

Ik las ergens dat een regisseur 't Barre Land zou kunnen helpen dit toneelstuk meer gewicht te geven. Dat advies slaat nergens op. Deze toneelspelers zoeken hun gewicht in zichzelf. Per avond vinden ze uit hoe toneelspelen in elkaar steekt. Czeslaw de Wijs helpt hen daarbij. Door de tekst bij de hand te hebben. Dat heet souffleur. In Shakespeares theater heette die man 'bookkeeper', de man die het tekstboek in de hand hield. Precies dát is wat De Wijs doet. Daardoor blijf je naar hem kijken. Hij heeft voorts twee struikelpartijen. Die in de geschiedenisboeken van de slapstick kunnen. Niet omdat ze zo briljant zijn - dat zijn ze namelijk niet - maar omdat ze zo terloops gebeuren. Terloops (Van Dale: in het voorbijgaan, vluchtig, inderhaast, als bijzaak, zonder nadruk). Dat is wat 't Barre Land hier laat zien. Hun tournee van De president is kort. Ik wens de voorstelling een lang leven toe.

Loek Zonneveld

Waaanzin in hilarische voorstelling

-Dagblad van het Noorden, 29 oktober 2005 - door Peter van Strien

De president zit in bad. Af en toe slaat hij - platsch - met zijn hand op het water. Mevrouw de president schrikt iedere keer weer. In haar zwarte ondergoed staat ze te oreren, terwijl ze mevrouw Fröhlich (Peter Kolpa, ook in het zwart, met een mal transparant bloesje) allerlei tegenstrijdige aanwijzingen en bevelen geeft over de kleding die ze aanwil bij de begrafenis van de adjudant, die bij een recente aanslag op de president is omgekomen. Mevrouw praat tegen haar dode hond, haar grote liefde, die bij die gelegenheid aan een hartaanval bezweken is.

In De president heeft de Oostenrijkse schrijver Thomas Bernhard het over de debilisering van de macht. Terwijl de presidentszoon zich aangesloten heeft bij de

diepzinnig spel met herinnering, identiteit, vaderlijke verwachting en de eigenwijsheid van het kind. De beide stukken vullen elkaar aan, als een tweeluik. Woede tegenover stilte. Een explosie als een kogelschot en melancholie.

Kester Freriks

Eerzucht. Haat. Anders niets

-De Groene Amsterdammer, 11 november 2005 - door Loek Zonneveld

Eén keer versprak actrice Margijn Bosch zich, en orkaande haar woede tegen: "de terroristen". Ze corrigeerde zichzelf na een zuchtje: "de anarchisten". Het mikpunt van de woede van de presidentsvrouw in Thomas Bernhards stuk *De president* is immers de groep die zich hult onder die naam: 'de anarchisten'. Het stuk is van 1975. De Hofstadgroep heette toen Rote Armee Fraktion, of Rode Brigades. Bij Thomas Bernhard zijn de terroristen 'anarchisten' - mooi archaisch woord, bommengooiers uit de Russische Revolutie avant la lettre. Het stuk gaat niet over hen, niet over nu. Het gaat over de panische reactie op hun daden. Of liever: over de richtingloosheid van de heersers, die van alle tijden is. Die verspreking van Margijn Bosch had ook wel wat. Misschien was het een bewuste verspreking. Je weet het maar nooit bij 't Barre Land.

De president bestaat uit twee aria's. De eerste is voor de presidentsvrouw. Ze maakt zich op voor een staatsbegrafenis. Er is een aanslag gepleegd op haar man, de president. Daarbij is een hoge militair omgekomen. En haar hond heeft een hartaanval gekregen. De president zit ondertussen in bad. Hij wordt gemasseerd. Daarna verdwijnt mevrouw uit beeld. De president ontvlucht de anarchisten. Hij verblijft aan de kust van Portugal. Met zijn lief. Een toneelspeelster. De vlucht lijkt gecamoufleerd als staatsbezoek. De lokale autoriteiten worden toegesproken. We krijgen les in machiavellisme.

In het oeuvre van Thomas Bernhard ligt *De president* in de 'warmloopjaren' van zijn toneelschrijversloopbaan, tussen *Het jachtgezelschap* en *Minetti*. Het grote werk (*Ritter*, *Dene*, *Voss* en *De wereldverbeteraar* en *Voor het pensioen*) moest toen nog komen. Bernhard zet in *De president* de boven ons geplaatsten in ondergoed. Letterlijk en overdrachtelijk. Hij laat de achterkant zien van het benepen waarden & normengelijk. Getooid in negligé. En badkuipnaaktheid. Het toneelbeeld van Michiel Johannes Janssen is geniaal. Voor de eerste Bernhard-aria staat op een vloer van schrootjes rechts een badkuip-met-stomende-oven. Middenvoor een kaptafel met twee stoelen, die net te hoog zijn voor de spelers. Linksvoor de mand van de gestorven hond. Waartegen veel wordt gesproken. Vergeefs. De hond is dood. Margijn Bosch maakt van de aria van de presidentsvrouw een solo om je vingers bij af te likken. Openingstekst: "Eerzucht. Haat. Anders niets." Ze mag iets minder illustreren, de tekst meer zijn werk laten

'De president' nog huiveringwekkend goed
-NRC Handelsblad, 8 november 2005 - door Kester Freriks

De spelers van 't Barre Land zoeken eenzame toneelteksten op. De stukken vallen op door hun gesloten karakter. Ongenaakbaar is bijvoorbeeld De president van Thomas Bernhard. Of Eindspel en Beckett 'n Eggs van en naar Samuel Beckett. Toneelteksten die geïsoleerde personages tonen in een wereld die langzaam desintegreert. Het sterkste, schitterende voorbeeld hiervan is De president uit 1975. Niet de staatsman zelf is aan het woord maar zijn vrouw, 'mevrouw de president', die in een woedende, volkomen doorgedraaide monoloog haar gal spuwt op alles wat het geluk in haar bekrompen leven bedreigt.

In 1975 was in Stuttgart het proces begonnen tegen de terreurgroep Rote Armee Fraktion. Regisseur Claus Peymann van het Staatstheater Württemberg bracht De president op het moment dat er in politiek opzicht van alles begon te schuiven. Die lading is nu, dertig jaar later, verdwenen. Gelukkig heeft 't Barre Land niet geprobeerd het stuk actueel te maken. Maar de huiveringwekkende kracht is gebleven. Speelster Margijn Bosch als mevrouw gaat met duivels genoeg tekeer en weet de lianlange slingerzinnen van Bernhard adembenemend te nemen. Aanleiding van het stuk is de zojuist gepleegde moordaanslag op de president die hij heeft overleefd. Wel is bij deze actie haar lievelingshondje Voltaire gedood.

Actueel maken, nee. Eerder ouderwets. De badkuip uit een andere eeuw blaast stoom af. Op ironische wijze nemen de president en de masseur daarin plaats, alsof ze in een treincoupé door de wereld reizen. Margijn Bosch krijgt geen verbaal tegenspel. De andere rollen zijn zwijgend. Ze kan tieren wat ze wil, er komt geen weerwoord. Dat maakt haar steeds geëxalteerder spel met driftige passen en felle gebaren nog verontrustender. Bedreigde machthebbers zijn doodeng. Je kunt het ook anders zien: de angst voor terreur maakt mensen gek. Beide interpretaties zijn passend, en dat maakt De president tot een onverwoestbaar toneelstuk waarin de taal gloriëert. In het tweede deel neemt de president (Vincent van den Berg) zelf het woord en komt alles wat de vrouw eerder in het stuk beweerde in een schril en bijna pervers licht te staan.

Van heel andere orde is de voor toneel bewerkte novelle De namiddag van meneer Andesmas (1962) van de Franse schrijfster Marguerite Duras. Hierin overheerst tijdloze verstilling. De oude meneer Andesmas heeft een huis gekocht voor zijn dochter. Terwijl de man wacht op de aannemer, danst op het dorpsplein zijn dochter met diezelfde aannemer. Bijna abstracte filmbeelden van lege landschappen en een dorpsplein glijden achter de spelers (Daphne de Winkel, Martijn Nieuwerf en Peter Kolpa) voorbij. Duras speelt een soms